

Алтернативни модели за обучение в култура и социализиране на
културни факти от юноши и младежи.
Ролята и перспективите на доброто партньорство за повишаване на
туристическия интерес към София
(Резултати от емпирично изследване)

В рамките на проект “Клуб „Млад откривател“ /София, позната и непозната, град на история, култура, туризъм/“ през месец ноември 2024 г. бе проведен семинар на тема „Алтернативни модели за обучение в култура и социализиране на културни факти от юноши и младежи.

Ролята и перспективите на доброто партньорство за повишаване на туристическия интерес към София

Участници в семинара бяха преподаватели от Район „Красно село“, преобладаващо от 19-то СУ „Елин Пелин“. След приключването му с тях бе проведено анкетно изследване.

Цел му е да се изследват:

- възможностите за стимулиране интереса на учениците към културното наследство *според преценките на учителите*;
- проучване интензивността на организиранияте групови посещения на културни обекти от учениците и възможности за тяхното разширяване;
- набиране информация за готовността на учителите за допълнително включване в извънкласни форми, свързани с културното наследство.
- отношението на учителите към проблема за партньорството между образователните и културни институции.

Основните задачи на изследването са свързани с:

- очертаване картината на партньорството между образователните и културни институции в Община „Красно село“ – интензивност на партньорството, затруднения, полза за учениците.

АНКЕТА

Уважаема госпожо / господине,

Обръщаме се към Вас с молба да отговорите на няколко въпроса, свързани с разбирането на идеята за училището, като стимул за развитие на откривателски качества и по-широкото включване на културното наследство в училище. Вашите искрени и точни отговори ще ни помогнат много. Моля заграждайте при всеки въпрос верния за Вас отговор. Анкетата е анонимна.

Предварително Ви благодарим!

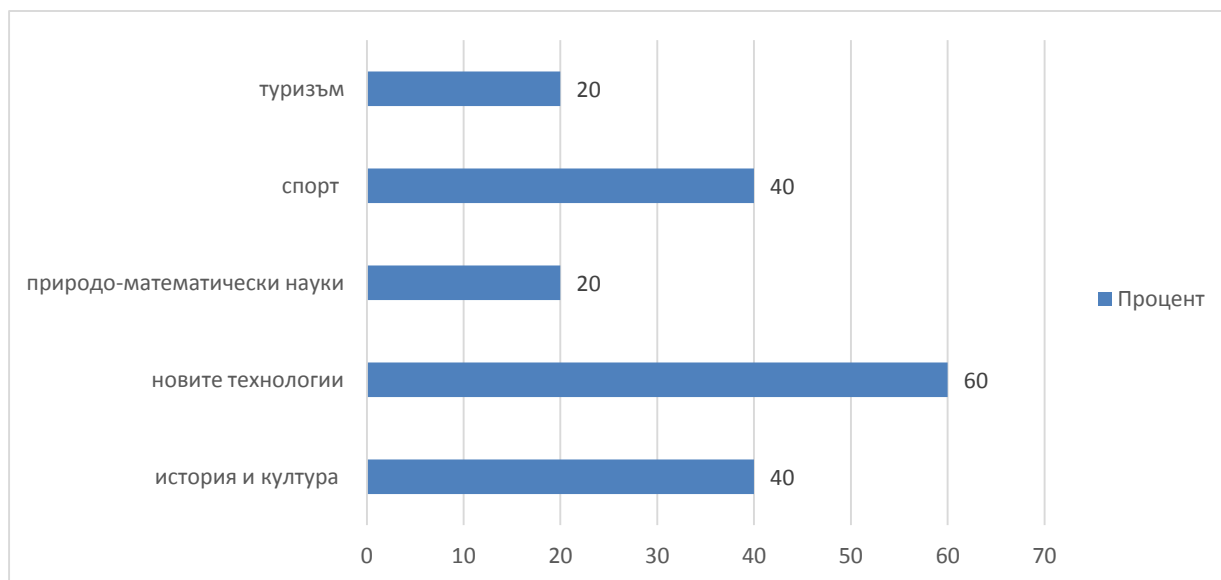
Профил на учениците според преподаватели

За да се изследват възможностите на учителите за стимулиране интереса на учениците към културното наследство е добре да се знае в каква степен и как те преценяват своите ученици. И също, в каква степен тяхната преценка съвпада с профила на учениците, който те сами за себе си очертават. Последното можехме да допускат по анализа на резултатите от проведената анкета с участниците в клуб „Млад откривател“, както и с проучванията, направени предишни години с ученици от 19 СУ „Елин Пелин“.

1. В какви области, според Вас, учениците проявяват активност в самостоятелно търсене на нови знания?

ГРАФИКА 1

Оценка на преподаватели за самостоятелната активност на учениците

ЛЕГЕНДА /в проценти/

- история и култура - 40 %
- новите технологии - 60 %
- природо-математически науки - 20 %
- спорт - 40 %
- . туризъм - 20 %

други /напишете какви/ - психология, изкуство

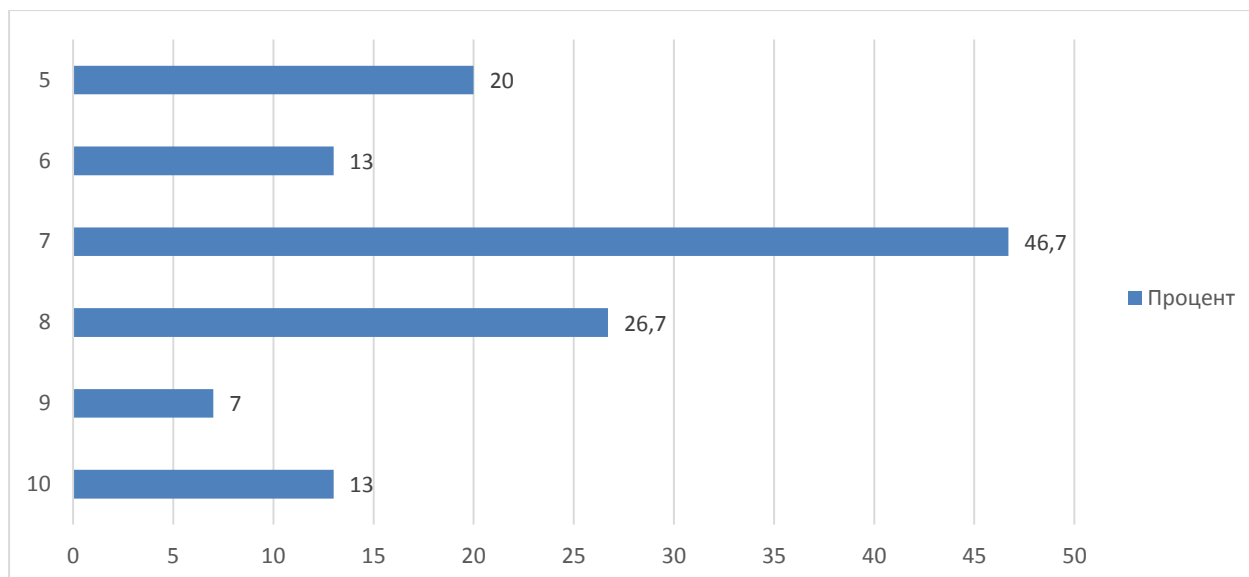
Новите технологии стават все по-привлекателни, но и необходими. Не е чудно, че учениците се изявяват най-активно в тях, търсят и имат повече знания за тях. Такива са и наблюденията на преподавателите. Интересно е, че участниците в клуб „Млад откривател“ при 19-то СУ „Елин Пелин“ в анкета с ученици на въпрос *„Ако имате възможност, какви занимания бихте избрали като извънкласна дейност“* поставят дигиталните знания и умения съвсем не на предна позиция. За юношите най-важни са изучаване на чужд език, спорт, танци, модерни и народни, дейности, свързани с изкуство, моден дизайн. Чак след тях идват новите технологии. Налице е разминаване между оценка на преподаватели и желание на ученици. Разминаването може да бъде обяснено с това, че за младите новите технологии вече до голяма степен са „прочетено“ знание. На дневен ред са по-необходимите в момента /чужди езици/ и по-желаните, по-липсващите в ежедневието им – спорт, изкуство, танци.

2. Въз основа на опита си, как средно бихте оценили познанията на учениците за обектите от културното наследство в София и община “Красно село” (по скала от 1 до 10)?

Въпросът цели изследване възможностите за стимулиране интереса на учениците към културното наследство *според преценките на учителите*;

ГРАФИКА 2

Оценка на преподавателите за знанията на учениците за обектите културното наследство

Като цяло, може да се каже оценката е добра и предполага добра база за задълбочаване и развиване на познанията за културно-историческото ни наследство по принцип и в частност в столицата. Има два отговора отличен, нито един слаб. Най-силно се усеща позицията, близка до „много добър“. Това съвпада с профила на участниците в анкетата за ученици в 19 СУ „Елин Пелин“ и до голяма степен може да се отнася и до учениците от училищата в района, чиито преподаватели попълваха анкетата.

Стимулиране на интерес към културното наследство

Част от въпросите изследват възможностите за стимулиране интереса на учениците към културното наследство *според преценките на учителите*.

- проучване интензивността на организирани групови посещения на културни обекти от учениците и възможности за тяхното разширяване;
- набиране информация за готовността на учителите за допълнително включване в извънкласни форми, свързани с културното наследство.

3. Как може да се стимулира интересът на учениците към културното наследство?

(Моля заградете на всеки ред верния за Вас отговор):

Въпросът беше зададен в петстепенна скала

В много голяма степен

В голяма степен

И да, и не

По-скоро не

Не

Не мога да преценя

ГРАФИКА 3 *Стимули за ефективно включване на културното наследство в училищното преподаване , необходими „в много голяма степен“ е следната:*

ЛЕГЕНДА

- Да се предлагат повече извънкласни форми, свързани с културното наследство
- Да се организират дискусии с учениците за присъствието на ценностите от културното ни наследство в съвременния живот
- Да се организират повече ученически посещения на културни обекти в столицата с придружаваща беседа
- Да се разшири сътрудничеството на училището с музеи, галерии и други културни институции
- Да се разработят иновативни методики за преподаване на културното наследство
- Да се дава поле за творческа изява и социална ангажираност на младите
- На учениците да се възлагат повече творчески задачи в сферата на културното наследство . При този отговор следва да отбележим и заявените още 46,7% за отговора „в голяма степен“
- Да се организират курсове за обучение на учителите /дигитално, педагогическо, по специалността, работа в екип и пр./
- Да се увеличат часовете по учебните дисциплини, свързани с културното наследство (история, литература, география и пр.). В графата „ в голяма степен“ откриваме още 26%.

В позицията „Друго (моля напишете)“ респондентите предлагат МОН да предвиди в програмата си допълнителни часове за посещение на музеи и различни културни обекти и

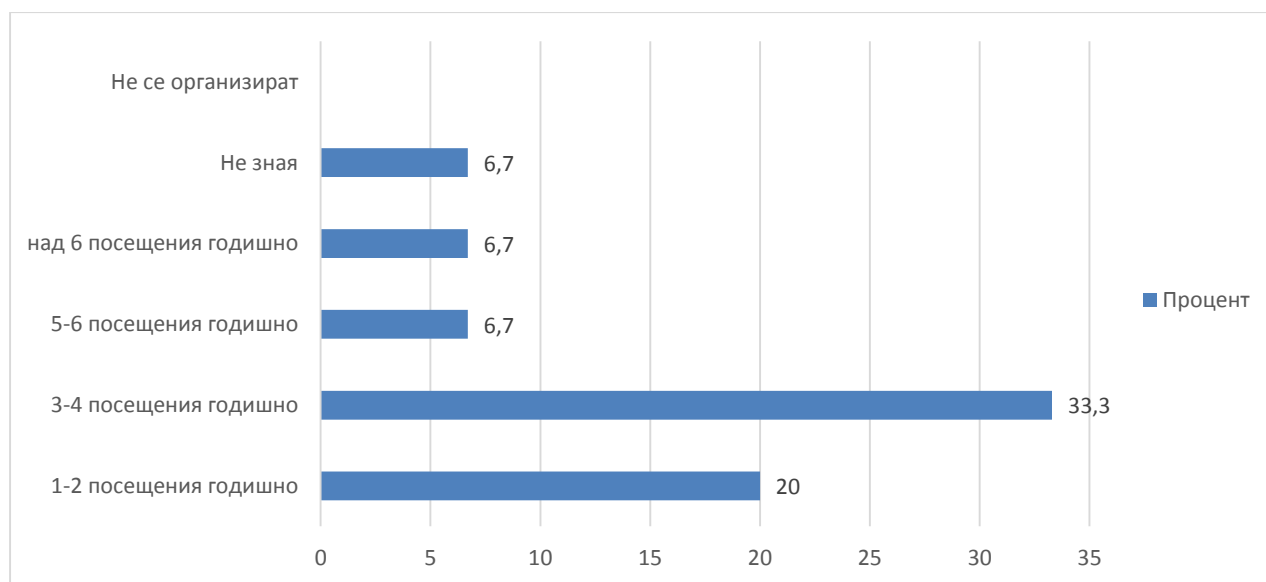
забележителности. Но те трябва да са в извън учебно време, поради голямата натовареност на училищната програма.

Отговорите очертават участващите в анкетата преподаватели като отворени за идеи и дейности, които стимулират участието на младите, тяхната активност, мотивация за нови знания, творчество. В същото време „говорят“ за липса на такива дейности в образователните институции.

4. Средно колко пъти годишно за учениците от Вашето училище се организират групови посещения на културни обекти в столицата?

ГАФИКА 4

Групови посещения на културни обекти

ЛЕГЕНДА:

- Не се организират
- Не зная – 6,7%
- над 6 посещения годишно – 6,7%
- 5-6 посещения годишно – 6,7%
- 3-4 посещения годишно – 33,3%
- 1-2 посещения годишно – 20%

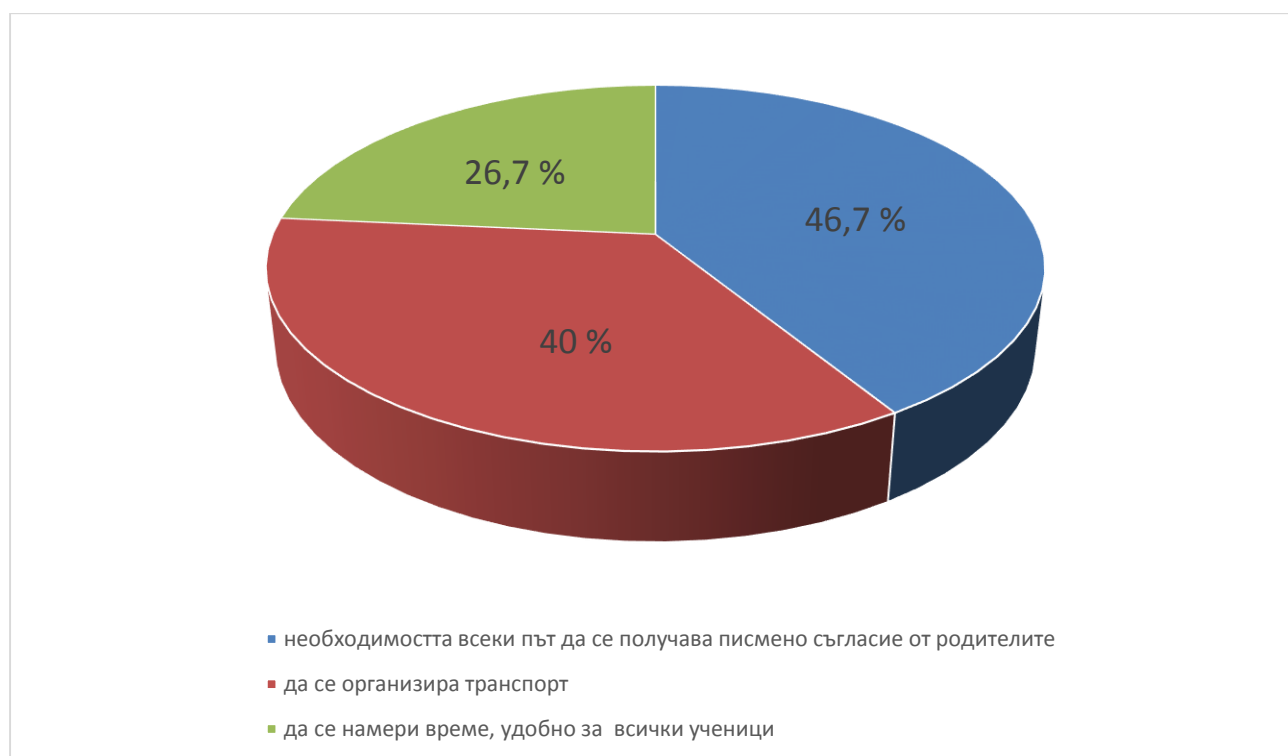
Не са много посещенията, които се организират от училищата в района. Подказаха го и отговорите на предишния въпрос. Желанието за все по-широко отваряне на училището към

обекти и забележителности отвън, в района, града. Показаха го и отговорите на анкетата при учениците. Те искат същото, да излязат извън училище, да се срещнат пряко с интересни места, експонати, останки от миналото и културни артефакти. На фона на тези верифицирани желания на преподаватели и ученици, реалното изпълнение на заявените желания е наистина слабо. При готовност и на двете страни е видно е, че става дума за спъващи фактори извън тях, администрация, наредби и т.н. Откриваме ги в следващите въпроси от анкетата.

5. Какви са основните затруднения при организиране на групови посещения на културни обекти?

ГРАФИКА 5

Основни затруднения при организиране на групови посещения на културни обекти

ЛЕГЕНДА:

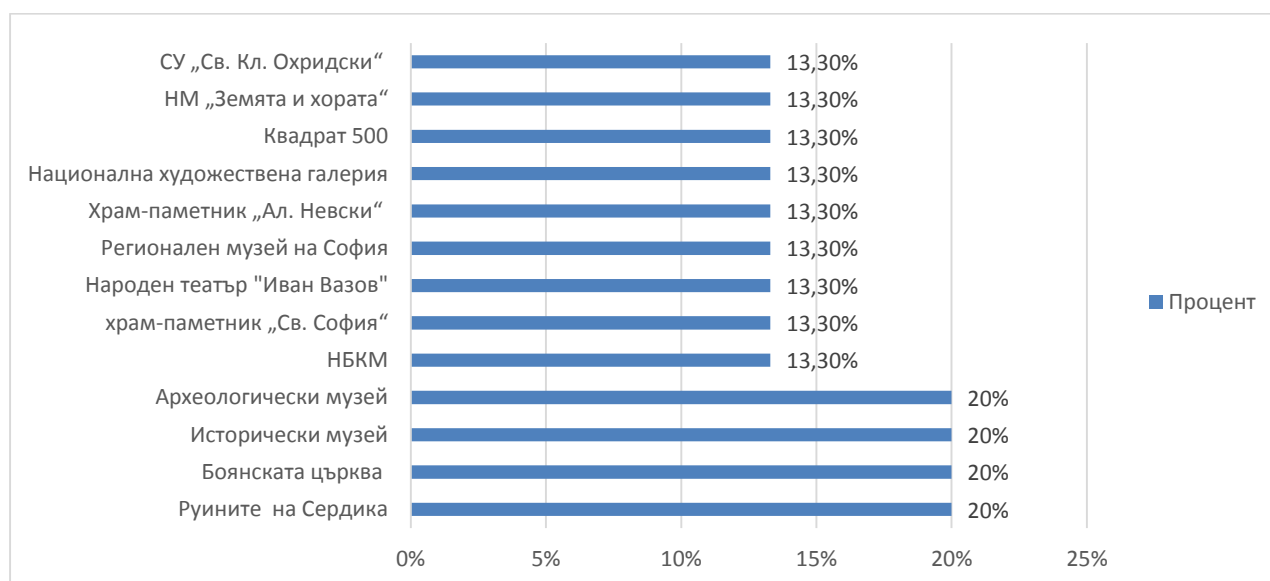
- необходимостта всеки път да се получава писмено съгласие от родителите - 46%
- да се организира транспорт - 40%
- да се намери време, удобно за всички ученици - 26,7: %
- друго (моля напишете) - Единичен отговор за спортни прояви..

Затруднение да се изведат учениците от училище се вижда и в други изследвания, които фондация „Детето и фолклора“ е провеждала с преподаватели. Необходимостта от писмено съгласие от родителите е трудно, усложнява веригата, често я прекъсва. Да се намери транспорт за един клас също не е лесно. Тук доброто партньорство с различните институции е от изключителна важност. За съжаление, в по-късните отговори на анкетата ще открием в голяма степен липса на междуинституционални партньорства. В това виждаме ролята и значимостта от организиране на различни форми на партньорство между образователни институции, граждански обединения, общинска, районна администрации и браншови организации.

6. Моля избройте 5-6 обекта от културно-историческото наследство на София, които според Вас задължително трябва да бъдат показани на учениците с придружаваща беседа:

ГРАФИКА 6

Обекти, които задължително трябва да се посетят според преподавателите

Единични отговори има за:

Руините на Сердика,

Храм-паметник „Св. София“,

Народен театър „Ив. Вазов“,

Регионален музей на София,

Национална художествена галерия,

Квадрат 500,

НМ „Земята и хората“,

Парламентът,
Витоша,
Ротондата, църквата „Св. Петка“,
Катакомбите под църквата „Св. София“
Всички паметници на културата
Всички музеи

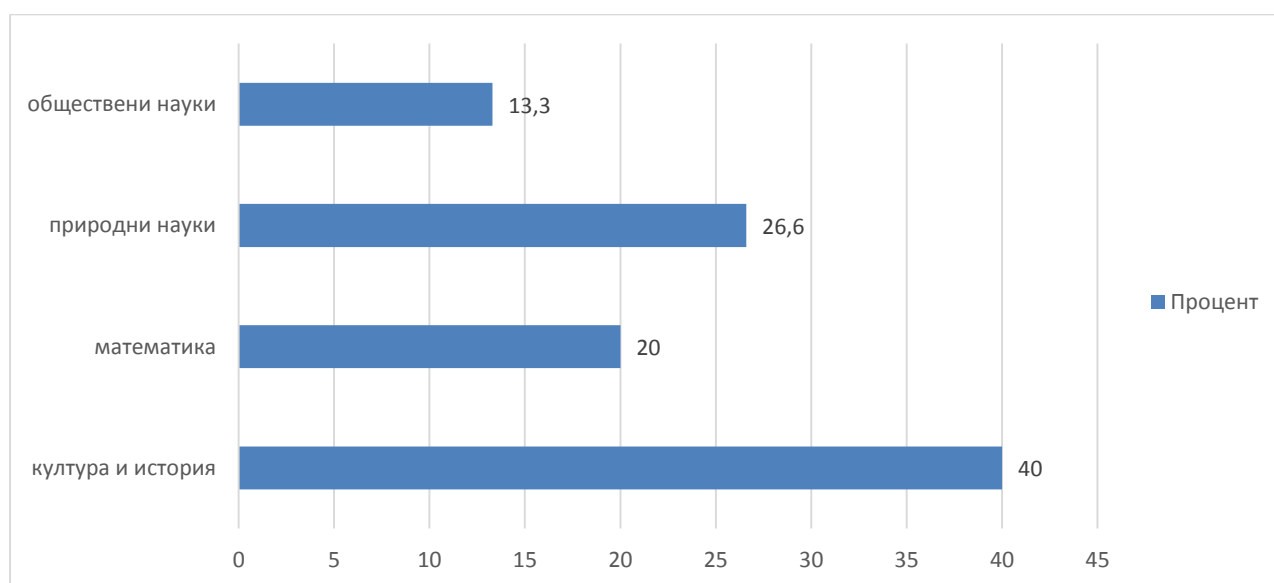
Изброените обекти от културно-историческото наследство на София дават разнородни предпочитания, потвърждават голямото богатство на история и култура в столицата ни. Също загатват и за част от профила на участниците в анкетата. Някои предпочитат култура и история „на живо“, други – значимостта на академичното знание. Можем да говорим за леко доминиране на обектите Боянска църква, Историческия и Археологическия музеи. След тях веднага са Храм-паметникът „Ал. Невски“, Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, СУ „Св. Климент Охридски“.

При тази разнородна представителност, най-интересен ни се струва отговорът „*Всички паметници на културата, всички музеи*“.

7. Има ли във Вашето училище форми за „показване“, представяне и стимулиране на Ваши ученици за постижения областта на:

ГРАФИКА 7

Налични форми за стимулиране на учениците

ЛЕГЕНДА:

- култура и история 40%
- математика 20%
- природни науки 26,6%
- обществени науки 13,3%

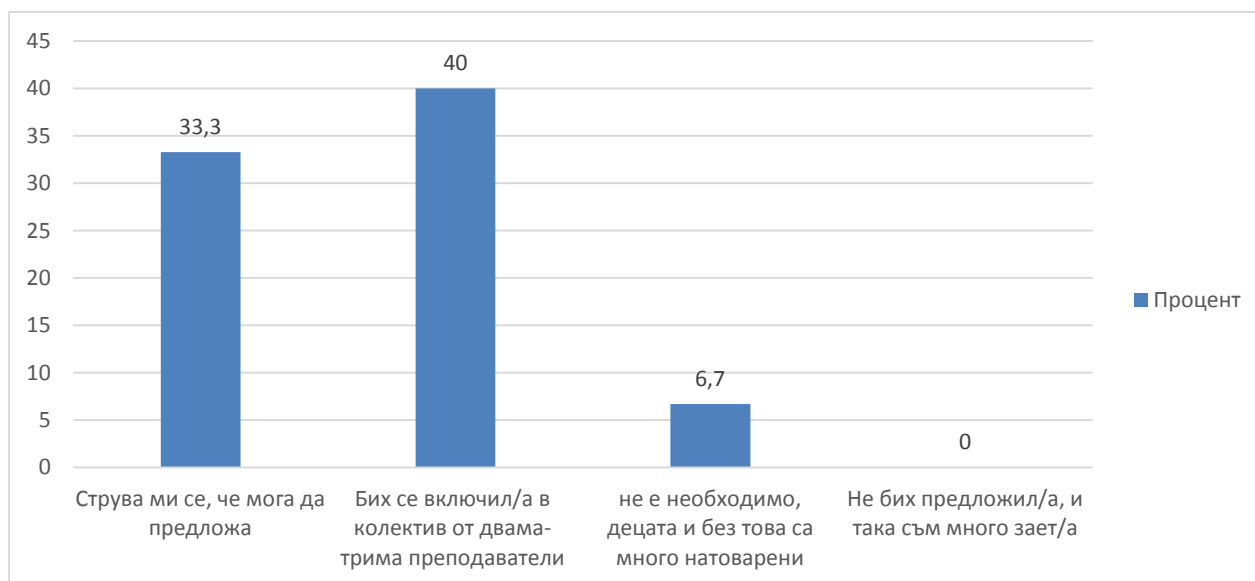
Моля опишете какви: няма други предложения

Радващо е, че преподавателите и училищните ръководства искат и са създали форми за поощряване, „показване“ на постиженията и добрите изяви на своите възпитаници в различни области. Най-често това са изяви в сферата и културата и историята. Допускаме, че тук отговорите преобладават поради профила на анкетираните педагози. Но природните науки, математиката, също са сфери, даващи възможности за изява, предизвикващи интерес у младите.

8. Бихте ли предложил/а нова дисциплина за извънкласно обучение, свързана с развитие на интерес към културното наследство?

ГРАФИКА 8

Готовност за предлагане на нова дисциплина за извънкласно обучение, свързана с културното наследство

ЛЕГЕНДА:

- Струва ми се, че мога да предложа - 33,3%

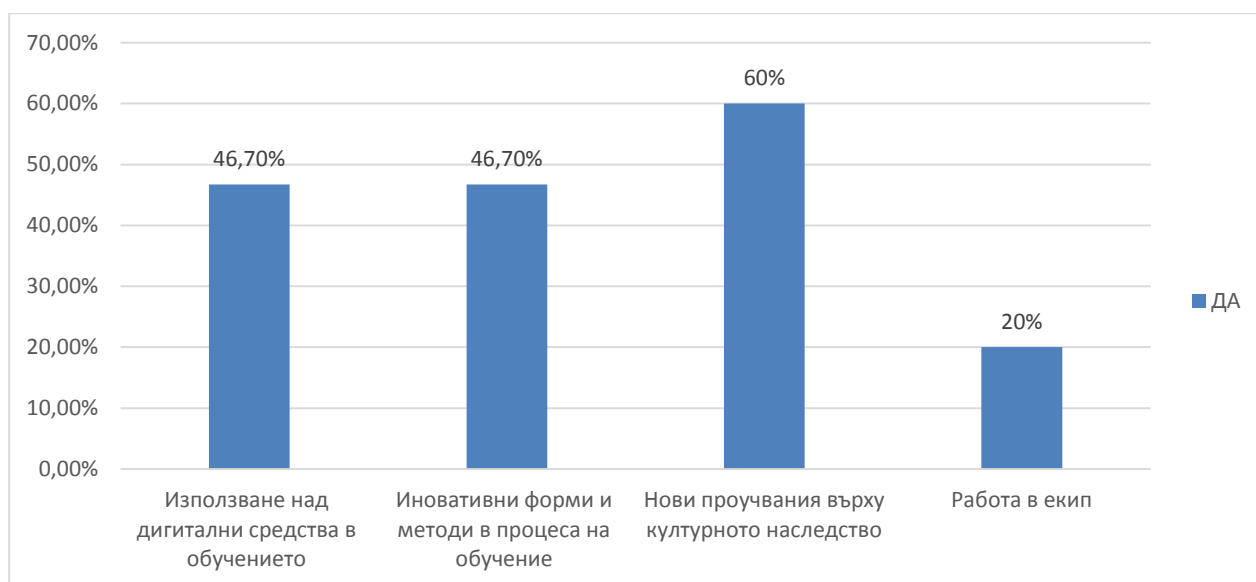
- Бих се включил/а в колектив от двама-трима преподаватели - 40%
- Според мен не е необходимо, децата и без това са много натоварени - 6,7%
- Не бих предложил/а, и така съм много зает/а - 0
- Друго (моля напишете): културно наследство – единичен отговор

Отговорите на въпроса потвърждават, че анкетираните преподаватели са по-скоро личности с иновативни идеи и готови да участват в различни проекти, свързани с културното наследство.

9. Ако Ви се осигури възможност, бихте ли се включил/а в квалификационни курсове за: /Моля заградете на всеки ред верния за Вас отговор/

ГРАФИКА 9

Готовност за включване в квалификационни курсове

ЛЕГЕНДА:

- Използване над дигитални средства в обучението да - 46,7
- Иновативни форми и методи в процеса на обучение да - 46,7%
- Нови проучвания върху културното наследство да – 60%
- Работа в екип да – 20%
- Друг курс - какъв /моля напишете/.....

При разчитането на този въпрос изхождаме от презумпцията, че всяко „да“ в отговора изключва отрицанието и обратно.

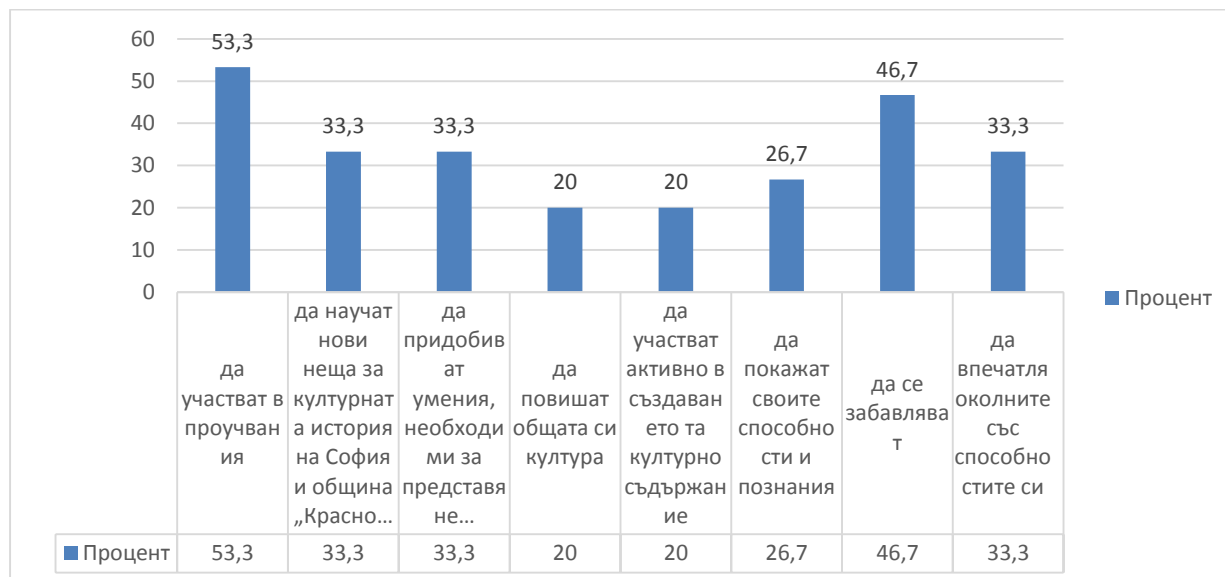
Желанието за включване в квалификационни курсове може да се разглежда в две посоки: а/ желание за повишаване на компетентности в определена област, присъщо на търсещата и усъвършенстваща се постоянно личност; б/ отчитане в известна степен на липса в преподавателския процес на знания в тази област. Най-честотен тук е отговорът „Нови проучвания върху културното наследство“. При цялото изобилие на открития в тази област, очакванията са за още и още. Неизбродимо е нашето историческо и културно минало и останките от него. Нестихващ е и интересът към тях.

Веднага след този отговор следват: „Използване на дигитални средства в обучението и „Иновативни форми и методи в процеса на обучение“. Новото време на технологии и иновации в обучението иска и нови знания. Преподавателите са готови да ги получат в специализирани квалификационни курсове..

10. Какво мислите, че би привлекло младите хора в извънкласна форма на образование, като клуб "Млад откривател"? /Моля, заградете до три отговора/:

ГРАФИКА 10

Фактори за стимулиране на интерес към клуб „Млад откривател“ като извънкласна форма на образование

ЛЕГЕНДА:

- да участват в проучвания - 53,3 %
- да научат нови неща за културната история на София и община „Красно село“ - 33,3%

- да придобиват умения, необходими за представяне /дигитализиране на културно съдържание	- 53,3 %
- да повишат общата си култура	- 20 %
- да участват активно в създаването на културно съдържание	- 20 %
- да покажат своите способности и познания	- 26,7%
- да се забавляват	- 46,7%
- да впечатлят околните със способностите си	- 33,3%
Друго /моля напишете/... ..	

Преподавателите сравнително добре познават младите. Отговорите им на този въпрос до голяма степен се припокриват с очакванията на участниците в клуб „Млад откривател“. Те искат да откриват нови неща за историята и културата на София. Но за разлика от преподавателите под “откривателски проучвания“ разбират да открият като отидат до обекта, да го видят, пипнат, научат на място повече за него. Не в класната стая, не от учебници. Или поне не само от написаното знание.

Преподавателите знаят добре, че за младите е много важно да учат като се забавляват. Не сухото знание, лекция пред слушатели, а споделеното участие преподавател – ученик, игровите моменти в заниманията, забавата в тях е определяща за интереса и активното участие на учениците. Учене чрез игра и забава вече не е нов метод, но твърде малко се практикува в училище. В тази посока е задачата и работата на фондация „Детето и фолклора“. Методът е проверен и работи добре.

Междуинституционално партньорство

За необходимостта от партньорство между културните и образователни институции на равнище община се говори отдавна, но то все не се случва в желаната степен. Какви са причините за това? Може би щом не се случва, то не е толкова необходимо и практическият резултат би бил незначителен? Или хората, участващи в този процес, не съзнават евентуалната полза от него? Една от целите на проучването е да се изследва отношението на учителите към проблема за партньорството между образователните и културни институции. Основните задачи на изследването са свързани с:

- очертаване картината на партньорството между образователните и културни институции в Община „Красно село“ – интензивност на партньорството, затруднения, полза за учениците;
- изследване възможностите за стимулиране интереса на учениците към културното наследство според преценките на учителите. За целта на изследване в тази посока, поставихме в анкетата няколко въпроса.

11. Каква е, според Вас, е ролята на партньорството между културните и образователни институции за развитие на младежите по посока на развитие като откриватели и ценители на културното ни наследство?

Респондентите на отворения въпрос са лаконични, но и категорични. Ролята на партньорството е огромна, голяма, недостатъчно използвана. Повече от половината анкетирани отговарят по този начин. Останалите в разговор казват, че това се подразбира от самосебе си. Но това мнение е по-скоро пожелателно, когато става въпрос за конкретно партньорство на дадено училище/читалище. Виждаме го веднага в отговорите на следващия въпрос.

12. Вашето училище участва ли в съвместни дейности с други институции от Община “Красно село”?

Въпросът бе зададен с прилежаща тристепенна скала с най-висока степен 3 и най-ниска 1.

Висока интензивност на контактите

Средна интензивност на контактите

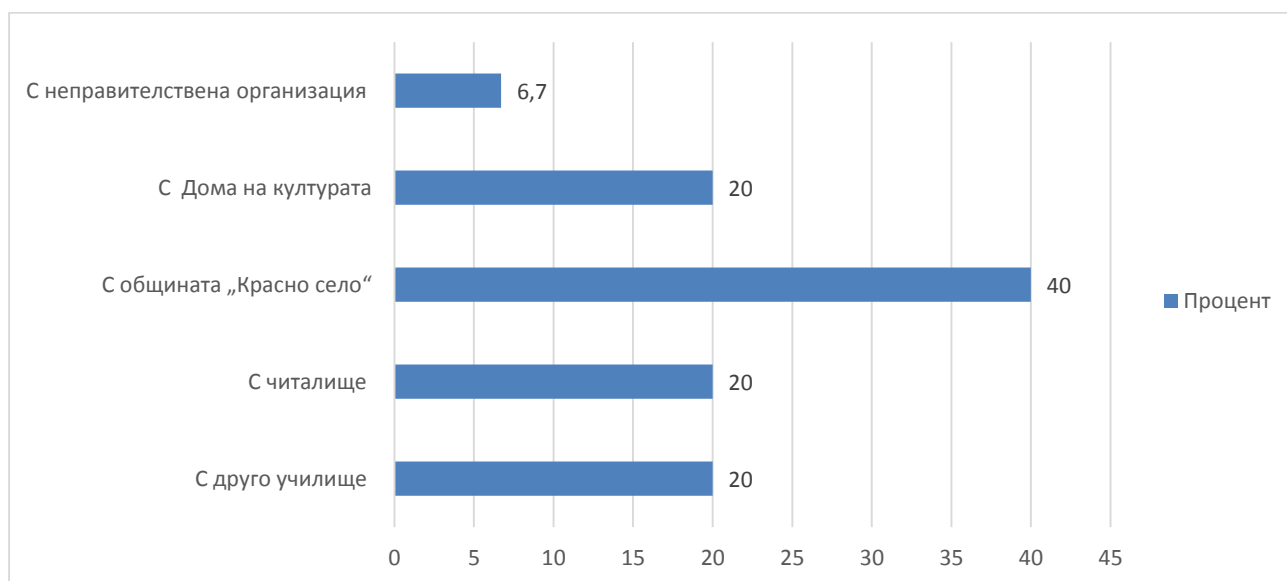
Ниска интензивност на контактите

Не зная дали имаме партньорство

Най-интересна за респондентите се оказва *висока интензивност на контактите*.

ГРАФИКА 11

Висока степен на интензивност на партньорствата

ЛЕГЕНДА:

- С друго училище (моля напишете кое) – 20%
- С читалище (моля напишете кое) – 20%
- С Общината – 40%
- С Дома на културата – 20%
- С неправителствена организация – фондация „Детето и фолклора“ - 6,7%
- С друга институция – коя
- Средна интензивност на контактите – 40%

Висок процент /60/ не посочват, разчитаме не знаят с кого е партньорството. Изводът се поддържа и от отговора „Не зная дали имаме партньорство“. 33% не знаят дали въобще тяхната институция има партньорски контакти.

В графата „средна интензивност на контактите“ има по 6,7% за всички възможности.

26% от респондентите определят интензивността на контактите като ниска.

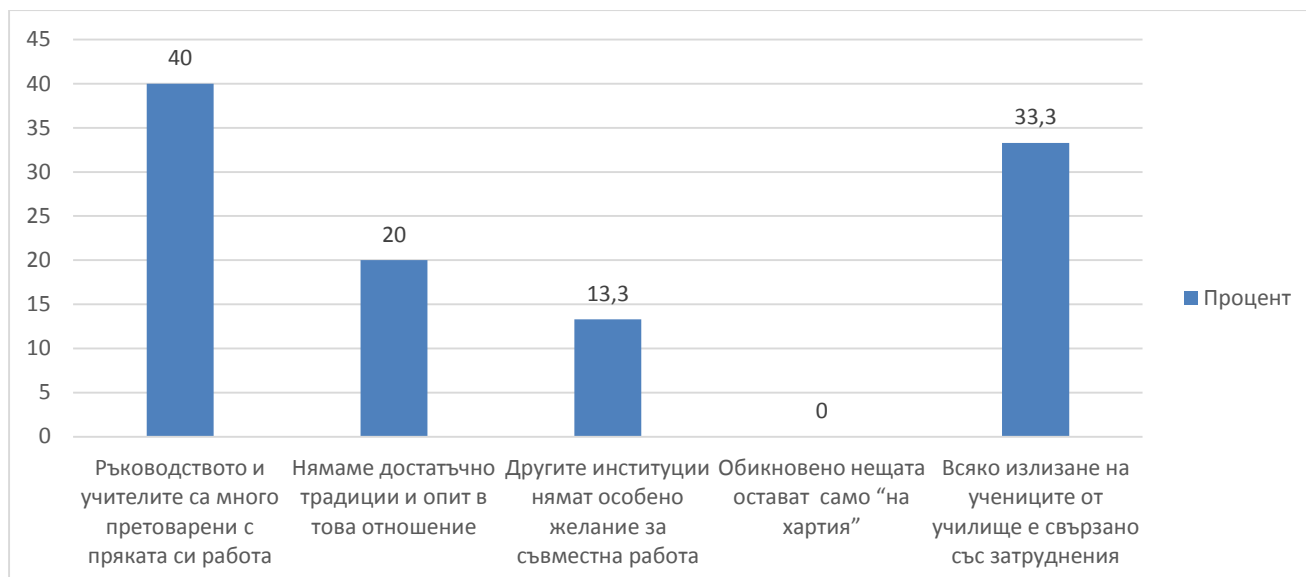
Най-често, разбираемо, като партньор се отбелязва Район „Красно село“. По-рядко Културния дом в района. Когато става въпрос за друго училище или читалище, не се отбелязва кое.

Като се има предвид колко важни са партньорските отношения и работа за успех в едно или друго начинение, отчитаме силна необходимост от проекти, засилващи междуинституционалните контакти, както в образователната сфера, така и за развитието на туризма в район „Красно село“ в частност и като цяло в столицата.

13. Според Вас какви са основните затруднения за реализиране на активно партньорство между образователните и културни институции в района?

ГРАФИКА 12

Основни затруднения за реализиране на активно партньорство между образователните и културни институции в района

ЛЕГЕНДА

- Ръководството и учителите са много претоварени с пряката си работа - 40%
- Нямаме достатъчно традиции и опит в това отношение – 20%
- Другите институции нямат особено желание за съвместна работа – 13,3%
- Обикновено нещата остават само "на хартия"
- Всяко излизане на учениците от училище е свързано със затруднения – 33,3%
- Друго (моля напишете)

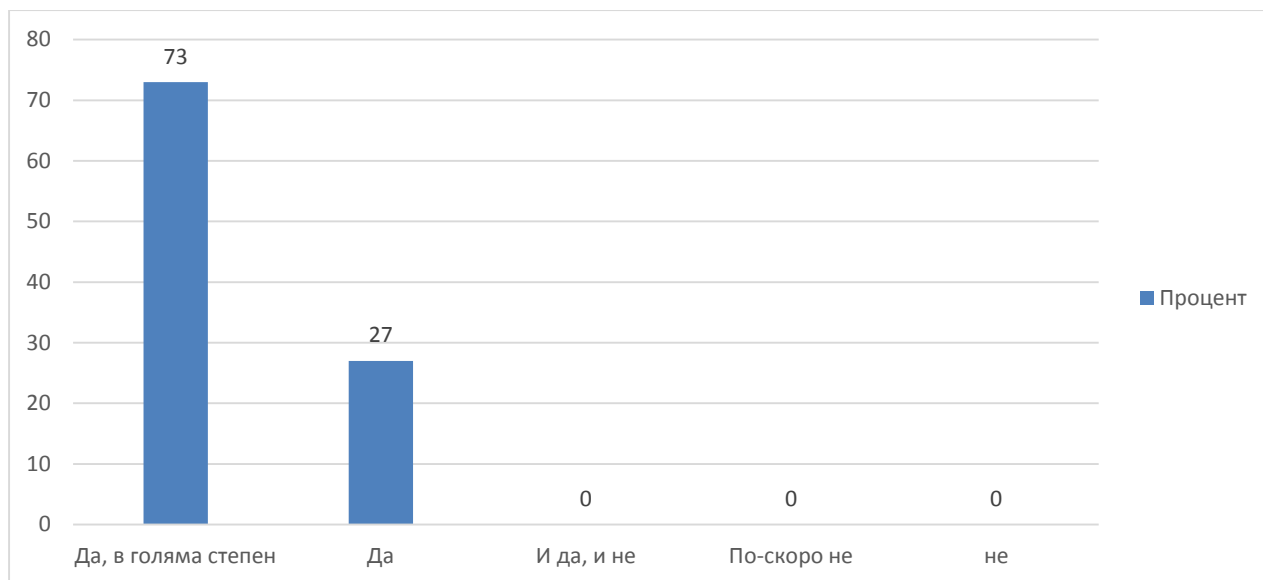
Отговорите на респондентите очертават следната картина:

Не малък процент, 40, заявяват като причина за слабите контакти голямата натовареност в тяхната работа. До голяма степен също и опита им в съвместни дейности, както и желание за общуване от страна на другите институции. Вероятно и едното, и второто, и третото са част от причините за слабото междуинституционално взаимодействие.

14. Този семинар беше ли полезен за Вас?

ГРАФИКА 13

Ползност на проведения семинар

ЛЕГЕНАДА

- Да, в голяма степен 73%
- Да 27%
- И да, и не -
- По-скоро не -
- Не -

Оценката “беше ни полезен в голяма степен“ за организаторите на семинара е знак за правилната посока да се търсят алтернативни форми и средства за въздействие на младите хора, за образование в култура, творчество, активност, както и за работа в партньорство с местна власт, образователни и браншови структури.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Анализат на проведената анкета ни дава основание да направим изводи, които до голяма степен се припокриват с изводите, направени от предишни наши изследвания на преподаватели в района, говорят за трайни тенденции, и положителни и негативни. До голяма степен верифицират изследването.

Най-важните от тях са:

- ⇒ Според учителската преценка основното затруднение за организиране на учебни часове в естествена среда е необходимостта от писмено информирано съгласие от родителите;

- ⇒ натовареността на учебната програма /в която не са предвидени часове за уроци на открито/; липсата на достатъчно финансиране.
- ⇒ Необходимо е да се преразгледат някои аспекти в нормативната уредба за извънкласната и извънучилищна дейност. Следва да се намерят „по-нетрудоемки“ начини за получаване на родителско съгласие;
- ⇒ Пледира се за повече свобода на училища и учители при изготвяне на учебните програми – това е посока в развитието на съвременното образование, има добри европейски практики, от които можем да съберем опит;
- ⇒ Учителите предлагат да се отдели в началното училище по един ден всеки месец без класни занятия, който да е предвиден за посещения в извън учебна среда - много полезен, комплексен начин за общоличностното развитие на децата;
- ⇒ Уместно е в учебния план и програма да има предвидени часове за извънучилищна дейност, но те да не са строго фиксирани, а да се провеждат в най-удобното за ученици и учители време, съобразно обстоятелствата;
- ⇒ Основно искане на учителите за включването им в по-активна извънкласна дейност е това да се отчита като плюс в кариерното им развитие, както и да се включва в годишния им норматив;
- ⇒ Финансовата подкрепа за реализиране на извънкласната и извънучилищна дейност е крайно недостатъчна, следва тя да се увеличи, но и да се облекчи процедурата за нейното получаване;
- ⇒ Добре е периодично да се организират курсове за допълнителна квалификация на учителите и запознаване с нови информационни и комуникативни технологии;
- ⇒ По-разширеното присъствие на културното наследство в училище би се постигнало, ако:
 - се реализира тясно сътрудничество на училището с културните институции;
 - се осигури адекватно финансиране за извънкласна и извънучилищна дейност;
 - се работи последователно за повишаване интереса и мотивацията на децата към културното наследство;
 - се увеличат часовете за класна, извънкласна и извънучилищна дейност, свързани с културното наследство.
- ⇒ Семинарът в рамките на проекта “Млад откривател” е проведен успешно. Добре би било подобни семинари да станат регулярна практика, да бъдат с разнообразна

тематика, предварително да се оповестява програмата за семинара, по възможност да се провежда извън училище, примерно в културни институции.

* * *

Проектът се изпълнява с финансовата подкрепа на Столична община,

Програма „Европа“ 2024

*Партньори на Фондация „Детето и фолклора“ са: Район „Красно село“, 19 СУ „Елин
Пелин“ и Асоциацията на екскурзоводите в България*